

MAISEMA JA PAIKKA SELVITYS

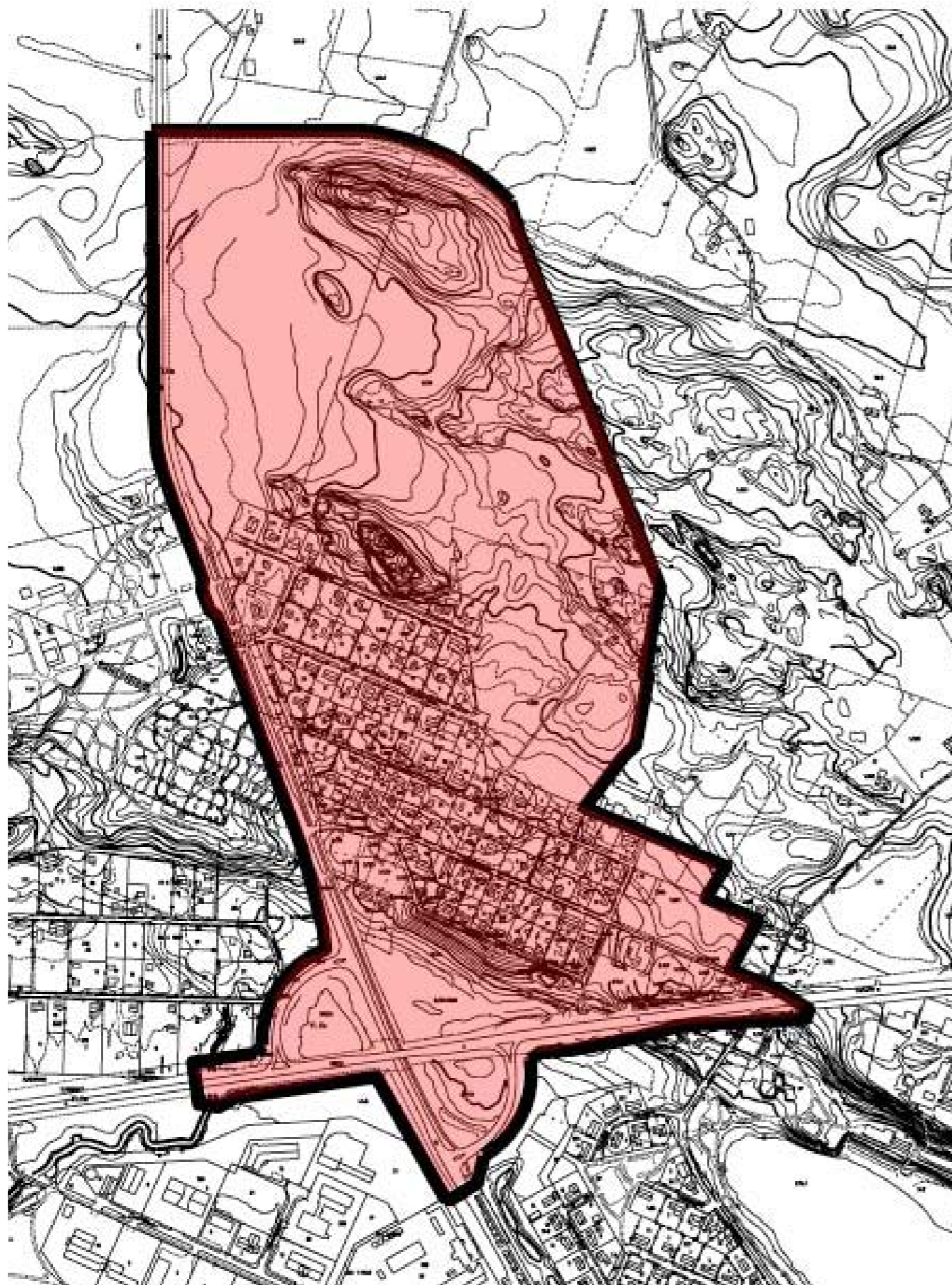
OJALANMÄEN OSAYLEISKAAVA

FORSSAN KAUPUNKI MAANKÄYTÖN SUUNNITTELU

**OJALAN METSÄSTÄ
ASUNTOALUEEKSI**

Elisa Tegel
10.10.2011

Taustaa

Maisemaselvityksen tarkoituksena on selvittää alueen maisemallisia erityispiirteitä sekä antaa suosituksia alueen kehittämistä varten. Selvitys painottuu alueen pohjoisosaan, jonne kaupunki kaavoittaa pientalotontteja.

Tarkastelualue sijaitsee Forssan kaupunkikeskustan pohjoispuolella. Alue rajautuu etelässä VT 10:n sisältäen hautausmaan laajennusalueineen, omakotirakennusten alueita sekä virkistysalueita. Alueen metsät ovat suurimmaksi osaksi kaavoittamattomia, metsätalouskäytössä olleita metsiä, joilla on myös virkistyskäyttöä. Tarkastelualueen pinta-ala on noin 68 hehtaaria.

Maisemaselvitystä on tehty rinnakkain Ojalanmäen osayleiskaavaaluonnoksen kanssa. Kaavaaluonnos on ollut maankäyttö- ja rakennuslain 62 §:n mukaisesti alustavasti nähtävänä 20.6 - 8.8.2011.

Maisemarakenne ja maiseman yleispiirteet

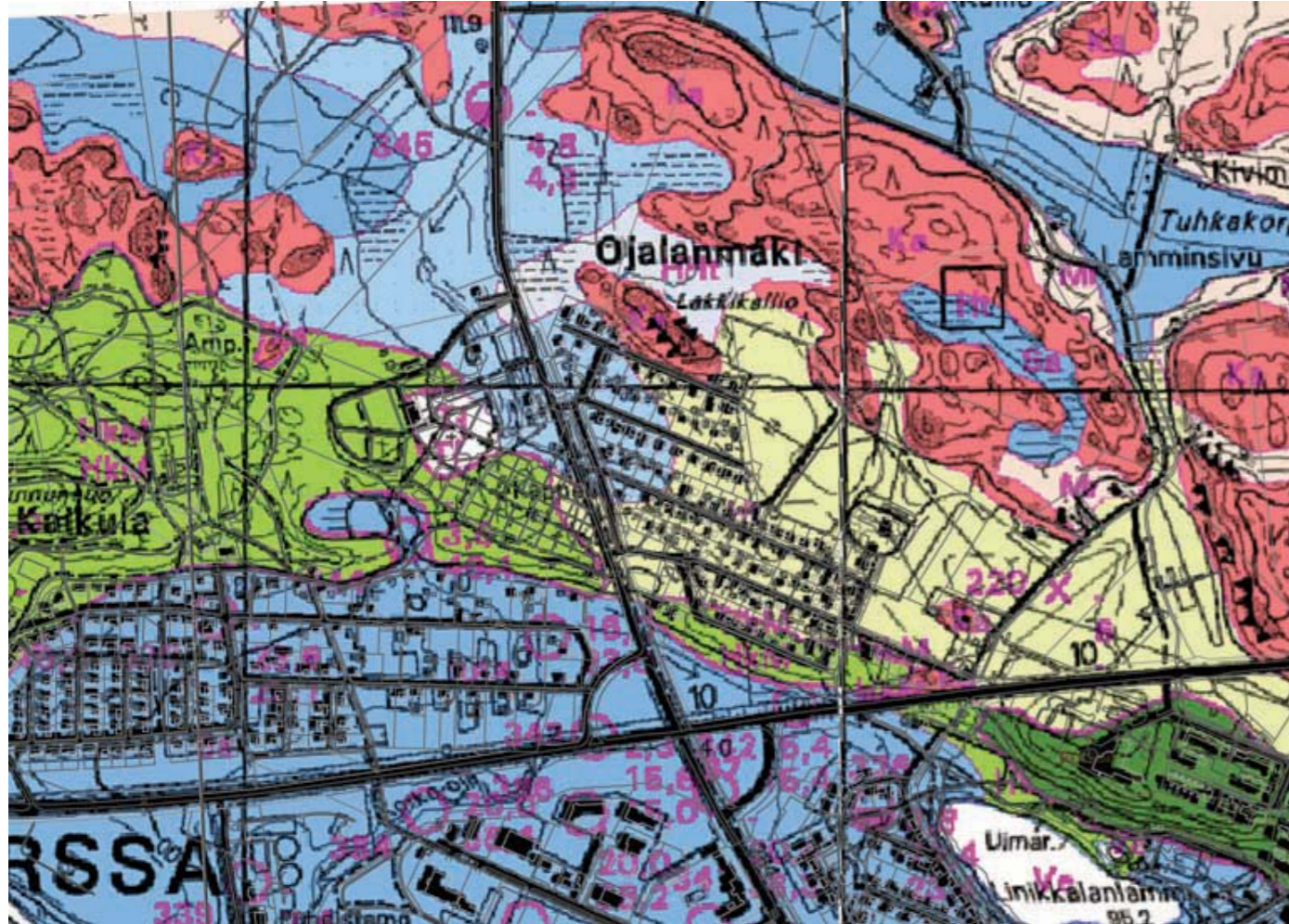
Osayleiskaava-alueen maiseman perusrakenne on lähes kokonaan selännealuetta. Selänteiden lakialueet erottuvat ympäristöön korkeampina kallioisina moreenikumpareina ja paikoin avokallioina. Alueen eteläosassa oleva harju kuuluu pitkäisharjuketjuun, joka saa alkunsa Lopelta ja jatkuu edelleen Jokioisiin. Harjun eteläpuoli on alavaa laaksoaluetta, joka liittyy Loimijoen laaksoon. Maisemarakenne on pienipiirteisistä korkeuserojen ollessa suhteellisen pieniä.

Pienipiirteiset korkeuserot tuovat alueelle paikallista luonnetta. Mäkialueet tulee säilyttää viheralueina. Koska puuntuotto ei ole virkistysalueiden ensisijainen tehtävä, ainoastaan metsätaloudesta peräisin olevat hoitoperiaatteet eivät ole sopivia lähtökohtia virkistysmetsien hoidon suunnittelulle ja toteutukselle. Virkistyskäytön ohjaaminen on erityisen tärkeää jyrkissä rinteissä, joissa eroosio on voimakasta.

Maanpinnan muodot

Tarkastelualue on maastonmuodoiltaan melko tasaista Tampereentien lähistöllä. Ojalanmäen itäosassa korkeusvaihteluita on paljon enemmän. Alueen korkein kohta on Lakkikallio 131 metriä mpy (meren pinnan yläpuolella). Muita maaston korkeita kohtia, noin 125 metriä (mpy) on alueen koillisosassa. Maastossa nämä alueet erottuvat n. 5 -18 metriä ympäristöön korkeampina mäkinä. Rinteiden kaltevuus vaihtelee. Jyrkännteitä on mm. Lakkikalliolla ja Ojalanmäen alueen koillisosassa.

Tulevilla tonteilla maasto tulee muotoilla ympäristön maastonmuotoja myötäillen. Jyrkkiä maastossa erottuvia luiskia ja terassointeja tulee välttää. Mäkialueet otetaan yksittäisten viheralueiden sekä viheralueverkoston kehittämisen pohjaksi. Näiden tulevien viheralueiden kehittämisen periaatteisiin vaikuttavat muun muassa niiden olemassa oleva kasvillisuus, maaperä, koko ja rinteiden kaltevuus sekä sijainti suhteessa asuinalueisiin, muihin viheralueisiin sekä ulkoilureitteihin.

Ote maaperäkartasta. Punainen: kallio, jonka päällä alle 1 m maakerros, yleensä moreenia. Vaaleanpunainen: moreenimaa. Vihreä: sora ja hiekka (harjun alue). Sininen: hienorakeiset kerrostumat (savi ja hieno hieta).

Maaperä

Maaperäkartassa kuvataan 1 metrin syvyydessä oleva maalaji. Huuhtoutuneena alueena Forssan maaperälle on tyypillistä sen jakaantuminen maaston eri korkeusasemille rakeisuusasteen mukaan. Alavissa laaksoissa on savisia kerrostumia ja hienorakeista maa-ainesta kuten hietaa, rinteet ovat pääosin moreenia ja korkeimmilla mäen huipuilla kallio on paikoin huuhtoutunut esiin.

Tarkastelualueella tämä näkyy siten, että Lakkikallion ja koillisosan selänteen lakialueen päällä on alle metrin paksuinen moreenikerros. Rinteiden alaosat ovat hiekkamoreenia. Selänteiden väliset painanteet ovat savea ja hienoa hietaa. Näillä alueilla on nykyisin sekä peltoa, pientaloalueita että kuusivaltaista metsää. Pitkittäisharju kulkee alueen halki itä-länsi-suunnassa. Harjun alueella maaperä on hiekkaa.

Pintavedet

Selvitysalue kuuluu Loimijoen valuma-alueeseen. Alueen sisäisiä vedenjakajia ovat Ojalanmäen itäosan selänteen lakialueet sekä koko alueen halki itä-länsi-suunnassa kulkeva harju. Vedenjakaja-alueilla tapahtuvat voimakkaat muutokset saattavat vaikuttaa vallitseviin vesiolosuhteisiin haitallisesti. Vaikutukset ulottuvat myös alueen kasvillisuuteen ja pohjavedenmuodostumiseen. Vedenjakaja-alueelle rakentamista tulisi tämän takia välttää.

Tarkastelualueen valumavedet tulevat rakennetuilta alueilta, tonteilta ja katualueilta, mutta myös rakentamattomilta metsäalueilta ja pelloilta. Sade- ja sulamisvedet kerääntyvät metsä- ja pelto-oihin. Näistä suurin yksittäinen oja kulkee Ojalanmäen koilliskulman halki ja Tampereentien alitse Parkkieron puolelle.

Alueen ojissa riittää vettä keväällä lumien sulamisen aikoihin. Hienorakeisessa maassa ja tasaisessa maastossa vesi jää helposti ojiin seisomaan.

Hulevesien käsittelystä

Rakentaminen muuttaa alueen vesitasapainoa. Tiet, kadut, katot ja paikoitusalueet eivät juuri läpäise vettä, joten sade- ja sulamisvedet valuvat sadevesiviemäriin ja sieltä edelleen vesistöihin. Pohjaveden pinta laskee, kun imeytyminen estyy. Pinnoilta vesi huuhtoo mukaansa muun muassa kiintoainetta ja raskasmetalleja.

Näitä rakennetuilta pinnoilta valuvia sade- ja sulamisvesiä eli hulevesiä imeyttämällä tai viherpainanteilla pitkin johtamisella voidaan pienentää hulevesiviemäreiden mitoituksia tai lisärakentamista. Samalla saadaan aikaan kiinnostavia viheralueita. Ojitus, kuivatus, maan tiivistyminen ja rakennetut pinnat lisäävät veden virtausnopeutta ja pintavalunnan osuus kasvaa samalla. Hulevesien käsittelyssä keinoja ovat mm. imeyttäminen maaperään, epäpuhtauksien vähentämien hulevesiä laskeuttamalla ja kasvillisuuden avulla sekä pintavalunnan jakaminen pitkälle ajanjaksolle. Valittava käsittelytapa riippuu muun muassa alueen maaperästä ja korkeussuhteista.

Käyttämällä hulevesien käsittelyssä vaihtoehtoisia menetelmiä Ojalanmäen alueille saadaan luonnetta ja luodaan kiinnostavia viheralueita.

Pohjavedet

Alueen eteläosa on maakuntakaavassa osoitettu tärkeäksi tai muuhun pohjavedenhankintaan soveltuvaksi alueeksi. Pohjavesialueilla olevilla toiminnoilla voi olla haitallisia vaikutuksia pohjaveden laatuun ja määrään. Pohjaveden määrään voivat vaikuttaa esimerkiksi ojitus tai liiallinen rakentaminen. Laatuun voi vaikuttaa vähitellen esimerkiksi tiesuolaus tai jäteveden käsittely.

Jos rakennettava alue sijoittuu pohjavesialueelle, tulee kiinnittää erityistä huomiota pohjaveden imeytymiseen, maan pinnan rakenteeseen ja kasvillisuuteen. Rakennetuilta alueilta pohjaveden muodostumisalueella ei tule tarpeettomasti johtaa pois puhtaita sadevesiä, jotta pohjaveden muodostuminen pohjavesialueella ei vähene.

Virkistyskäyttö ja liittyminen laajempiin virkistysalueisiin

Forssan viherverkoston rungon muodostavat Loimijoen varsi sekä harjun alue. Ojalanmäen alue on ollut pääasiassa metsätalousvaltaista metsää. Näillä metsillä on asuinalueisiin välittömästi liittyvinä myös tärkeä virkistysellinen merkitys.

Lännessä Parkkiaron ja Ojalanmäen alueita erottaa Tampereentie. Etelässä on yhteys harjun virkistysalueelta Linikkalanlammelle. Parannettavaa olisi VT10 varrella liittymän ympäristössä.

Viheryhteyksiin liittyä olennaisesti ajatus viheralueiden jatkuvuudesta ja saavutettavuudesta. Suunnittelussa tulee huomioida, että viheralueiden välisen yhteyden katkeaminen näkyy reittien puuttumisena. Reittien puuttuminen voidaan kokea viihtyisyyttä alentavana kun joudutaan kulkemaan meluisten ajoteiden varsia pitkin.

Viheryhteyksien tulisi olla riittävän leveitä, jotta ne palvelisivat virkistyskäytön lisäksi myös ekologisina yhteyksinä. Ekologiset yhteydet ovat käytäviä, joiden kautta eläimet voivat siirtyä alueelta toiselle. Toimiva ekologinen yhteys on riittävän leveä, yhtenäinen ja jatkuva.

Ulkoilureitit

Ojalanmäellä ei ole rakennettua ulkoilureitistöä, joitakin kapeita polkuja on.

Harjua pitkin kulkeva ulkoilureitti jatkuu idässä kevyenliikenteen yhteytenä VT10 alitse Linikkalanlammelle ja sieltä edelleen keskustan alueelle. Lännessä reitti yhtyy Vieremän ulkoilureitistöön. Tampereentien liittyen alueelta on kevyen liikenteen yhteydet keskustaan.

Maisema ja paikka – maiseman visuaalista analyysia

0

0 Ojalanmäen alue pohjoisen suunnasta tarkasteltuna. Kuusivaltainen metsä muodostaa selkeän reunan avoimelle maisematilalle.

1 -5 Jyrkkärinteinen kallio Ojalanmäen pohjoisosassa on tilallisesti vaikuttava. Jääkauden jäljet näkyvät kallion koillis-kaakko-suuntautuneisuudessa. Jyrkät rinteet sekä kallion lakialueet ovat maisemallisesti ja ekologisesti herkkiä alueita.

1

2

3

4

5

6

6

Matalahko mäkiäalue, jossa kasvaa sekä varttunutta kuusta että nuorta lehtipuustoa tuo vaihtelua maisemaan.

7

7

Lakkikallion alue on yksi Ojalanmäen maisemallisesti hienoimmista paikoista. Kallio on Ojalanmäen alueen korkein kohta (131 metriä mpy) ja sijaitsee aivan asuinalueen rajalla korostaen alueen luonnetta rauhallisena metsäisenä alueena. Lakkikallion alueella tulee ottaa huomioon, että kasvillisuus on pääosin varttunutta kuusikkoa joka on herkkä äkillisille olosuhteiden muutoksille.

Alueen on Forssan Ojalanmäen osayleiskaava-alueen luontoselvityksessä (*Suomen Luontotieto Oy 31/2010, Jyrki Oja, Satu Oja*) todettu täyttävän Metsälain 10§:n mukaisen määritelmän erityisen arvokkaasta elinympäristöstä.

8

Lakkikallion alue rajautuu asuinalueisiin.

8

9

10

9 -10 Lakkikallion etelärinteellä kasvaa jonkin verran katajaa männikön ja joidenkin kuusten seassa. Kallio on paikoin näkyvissä. Tällainen jyrkkä rinne on altis kulutukselle lisääntyvän virkistyskäytön myötä ja ulkoilureittien sekä polkujen merkitys korostuu.

11 Pelto avoimena maisematilana tuo vaihtelua muutoin metsäiseen ja maisematilaltaan sulkeutuneeseen Ojalanmäen alueeseen. Vanha asutus on perinteisesti sijoittunut viljelyyn soveltumattomalle maaperälle metsän ja pellon väliselle reunavyöhykkeelle. Ojalanmäen nykyisten asuinalueiden tonteilla kasvillisuus alkaa jo olla varttunutta. Pellon reunametsässä on kuusentaimia ja koivikkoa. Lehtipuita voisi mahdollisuuksien mukaan säästää metsien reunavyöhykkeillä paitsi luonnon myös maiseman monimuotoisuuden lisääjinä.

11

12

12 Näkymä Ojalanmäen asuinalueen reunalta pohjoiseen. Matalahko kuusiaita muodostaa maisemallisesti selkeän rajan tontin ja pellon väliin.

13 Reunametsän koivikko on maisemallisesti puoliavointa tilaa pellon reunassa. Tasaisessa maastossa ja hienorakeisella maaperällä vesi jää helposti keväällä lumien sulamisen aikaan ojiin seisomaan.

13

14

Kalliojyrkänteet ovat maisemallisia kohokohtia ja maamerkkejä.

14

15

15 Hiljattain uudistettua metsää, istutettu kuusentaimia. Alueelle on jätetty muutamia isoja mäntyjä ja kuusten joukossa on paljon nuorta koivua. Tasainen maasto.

16 Pääosin koivikkoa ja mäntyä kasvava rinnealue, jossa joitakin nuoria kuusia paikoin tiheässä. Puusto on suhteellisen harvaa.

16

17

17 - 18 Sekametsää kasvava jyrkähkö rinnealue. Kallio on paikoin näkyvissä.

18

13

19

19

Ylärinteessä puusto on mäntyvaltaista. Maisema on pienipiirteistä ja avokalliota on paikoin näkyvissä.

20 - 22

Jyrkkä, varttunutta kuusikkoa kasvava rinnealue. Ylempänä rinteessä on paikoin myös mäntyä.

20

21

22

23

23

Mäntyvaltaista puustoa jossa kuusia seassa. Loiva rinne on osa laajempaa luode-kaakko-suuntaista selännettä joka toimii alueen vedenjakajana.

24

24 - 25

Kuusivaltaista metsää tasaisessa maastossa. Maaperä kuvan ottoalueella on hienorakeista ainesta (hietaa) ja maasto tasaista. Tämä näkyy keväällä lumien sulamisen aikoihin metsäojan tulvimisena.

25

26 - 27

Nuoria kuusentaimia ja koivikko lähellä metsänrajaa.
Metsäoja tulvii kevätaikaan.

27

26

28

28

Kuusivaltaista metsää, jossa jonkin verran myös nuoria mäntyä. Lakkikallion ympärillä on tärkeää säilyttää riittävän leveä suojavyöhyke, jotta kallion rinteillä kasvavat kuuset säästyvät.

29

Nuorta sekametsää mäen eteläpuolella, paikoin hyvinkin tiheää.

29

30

30, 30b Männikköä, nuoria kuusia sekä joitakin lehtipuita mäen pohjoispuolella ja pohjoisen puolen rinteessä.

30 b

31

31 Kahden mäki alueen väliin jäävällä tasaisella alueella on mäntyvaltaista sekametsää. Maaperä vaihtuu hienorakeisesta aineksesta moreeniin.

32 Mäntyvaltaista mäki aluetta.

32

33

33 Mäntyvaltaista mäki-aluetta. Komeat kalliot tuovat vaihtelua maisemaan.

34 Lakialue on osa laajempaa luode-kaakko-suuntaista selännettä joka toimii alueen vedenjakajana. Puusto on mäntyvaltaista ja tiheähköä.

34

35

35 Mäen lakialuetta. Mäntyvaltaista metsää, joitakin kuusia seassa.

36 Mäntyvaltainen, pohjoisen puoleinen loiva rinne, melko paljon kuusia ja jonkin verran lehtipuita seassa.

36

37, 37b

Mäkialue toimii alueella vedenjakajana. Suuret muutokset vedenjakaja-alueen kasvillisuudessa tai maastossa vaikuttavat häiritsevästi alueen luonnolliseen vesitasapainoon ja pohjaveden muodostumiseen. Sekä mäen lakialueella että idän puoleisessa rinteessä on varttunutta kuusikkoa johon pienilmaston, vesitasapainon ja valon muutokset vaikuttavat voimakkaasti. Männyt ja lehtipuut sietävät olosuhteiden muutoksia paremmin.

37 b

37

38

38, 38b

Näkymät ylä- ja alarinteeseen. Varttunutta kuusimetsää loivassa rinteessä, myös jonkin verran mäntyä. Taustalla näkyy nuorempaa, tiheää ja lehtipuuvaltaista puustoa. Osa vedenjakaja-alueetta (katso kohta 37).

38b

39

39 Varttunutta kuusivaltaista metsää loivassa rinteessä. Kuusi on altis valon ja pienilmaston muutoksille.

40 Melko jyrkkä lännenpuoleinen rinne, suurimmaksi osaksi männikköä mutta seassa myös nuoria kuusia.

40

41

41, 41b Mäkialueella kasvaa männikköä ja nuoria kuusia sekä muutamia yksittäisiä katajia. Maisemallisesti mäki tuo vaihtelua ja on hyvä lähtökohta viheralueita kehitettäessä.

41 b

42

42

Osittain jo vesakkoa kasvava peltoaukea, taustalla Tampereentie. Kuusimetsä muodostaa maisemallisesti selkeän taustan avoimelle aukealle. Tampereentien toisella puolen näkyy Parkkiaron metsää.

43

43- 44 Varttunutta kuusimetsää läheltä Tampereentietä. Kuusten seassa kasvaa myös jonkin verran koivua. Puusto on paikoin tiheää. Maasto on tasaista ja maaperä hienorakeista ainesta.

44

45

45

Alueella oleva suurehko oja virtaa Ojalanmäen puolelta Tampereentien alitse Parkkiaron puolelle.

Lähteet

Forssan seudun pohjavesialueiden suojelusuunnitelma. 2006.
Insinööritoimisto Risto Paavola Oy.

Hulevesien käsittely maankäytön suunnittelussa. *Uudenmaan ympäristökeskuksen raportteja 3/2006. Riitta Tornivaara-Ruikka.*